

Faglig råd for salg, service og reiseliv

Saksbehandler: Avdeling for kunnskap og formidling, Stine Viddal Øi

Vår dato:
28.08.2019

Vår referanse:
2019/204

Deres dato:

Deres referanse:

Til Liedutvalget.

Skriftlige innspill fra faglig råd for salg, service og reiseliv etter dialogseminar med Liedutvalget

Vi viser til tidligere henvendelse der dere ber om skriftlige innspill i etterkant av dialogseminaret 9. mai 2019. Vi har valgt å svare på de temaene og spørsmålene vi anser som mest relevante for vårt utdanningsprogram.

Spørsmål 1 Hvilken hovedmodell er best egnet for fagene i de ulike utdanningsprogrammene?

- Bør vi fortsette med én hovedmodell som i dag?

Faglig råd for service og samferdsel gav i sin tid tilbakemelding i gjennomgangen av tilbudsstrukturen om at reiseliv burde hatt tre år i skole med fagutdanning (uten fagbrev) og oppnådd studiekompetanse. Argumentasjonen var at bransjen ikke krever fagbrev, men fagkompetanse, og at mange studier vil komplementere en god fagutdanning, spesielt innenfor reiseliv (språk, antropologi, historie etc.). Den samme argumentasjonen kan brukes om andre fagområder i vårt utdanningsprogram, eksempelvis fordypning i økonomi og regnskap. Må en nødvendigvis ha fagbrev, eller kunne en "hybridmodell" være et mer egnet tilbud? Både mulighet for fagbrev eller et samlet 3-årig tilbud i skole som gir fagutdanning og studiekompetanse?

Gjeldende modell for fagopplæring er en strukturert modell som viser hvilke krav som stilles til en fagarbeider innenfor ulike fagområder og tilhørende stillinger som skal utøves innenfor hvert fagområde. At yrkesfagene har en fast struktur er nyttig, og til hjelp når både skole og næringsliv er viktige aktører for gjennomføringen av utdanningen. For å oppnå godt samarbeid må partene ha felles forståelse for læreplaner og yrkesutdanningens særtrekk.

- Kan vi innføre ulike nasjonalt fastsatte og søkbare modeller for ulike fag/yrkeskompetanser? Det betyr at vi får flere hovedmodeller, og at disse utformes mer på hvert lærefags premisser.

Det bør være rom for hybridmodeller. Se kommentar over.

- Kan vi tenke oss at vi ikke har en nasjonalt fastsatt modell, men regionale løsninger som utvikles i et forpliktende samarbeid mellom fylkeskommunene og arbeidslivets parter i regionen?

Regionale tilbud utover 2+2-modellen kan være aktuelt for alle våre fag, og for reiselivsfaget i sær. Tradisjonen for fagbrev for våre fag er ny. Bransjen etterspør fagbrevet i varierende grad. Læretid og fagbrev gir en unik opplæring og bør fortsatt være hovedmodell. Likevel er det viktig å se på andre muligheter der fagbrev ikke anses som den beste veien for å tilegne seg etterspurt kompetanse. Et eksempel er fordypning i språk og økonomi. Her kan ekstra år i skole gi bedre kompetanse enn to år i lære.

Spørsmål 2 Hvordan kan vi sikre at flere oppnår fag-/svennebrev og yrkeskompetanse?

På yrkesfaglige programmer har gjennomføring vært en stor utfordring. Lied-rapporten fremhever dette: "Om lag halvparten av dem som fullfører og består som startet et løp med sikte på yrkeskompetanse, faktisk ender opp med slik kompetanse. Resten har underveis skiftet til løp som gjør dem studieforberedt". Delrapporten trekker fram at vårt programområde skiller seg negativt ut med at færre gjennomfører, og flere oppnår studiekompetanse enn yrkesfag totalt.

I den grad det er et problem for vårt programområde at mange velger å gå direkte over til påbygg for å få studiekompetanse, så er det knyttet til de forventninger som bransjene har til fagopplæring og at lærlingene fullfører det utdanningsløpet de har valgt. Fagutdanning er et utdanningsløp på lik linje med studiekompetanse, og at kompetansen rettes mot det yrkesvalget eleven/lærlingen har. Når dette blir uklart, eller ikke fungerer slik det er ment, så er det naturlig at valget endres til noe som oppfattes som et tryggere valg for den enkelte. Eks, endre fra yrkesfag til studiekompetanse.

Vårt utdanningsprogram har et mindre tydelig skille mot de studieforberedende fagene. Vi mener det er en styrke at det finnes flere veier for kompetanseheving. Det er flere studier innen høyere utdanning som komplementerer innholdet i våre lærefag.

Et annet moment er tilgangen på læreplasser. Det offentlige har for eksempel tatt et stort ansvar for vårt kontor- og administrasjonsfag. Dette er bra. Dessverre så viser det seg at det offentlige svært sjelden tilbyr fast arbeid til fagarbeideren etterpå. Det normale har vært at bransjen ønsker å utarbeide fagarbeidere fordi de trenger arbeidskraft. Det offentlige har i stor grad tatt på seg et samfunnsansvar slik at ungdommen får fullført utdanningen sin, men i egen stillingsplanlegging er denne yrkesgruppen ikke særlig etterspurt. Den såkalte "mastersyken" har kanskje gjort seg gjeldende her også. Det kan tenkes at behovet for og nytten av fagarbeideren er større enn det det offentlige rekrutterer (feilrekruttering - masterutdannede som velger arbeid som springbrett til annen type stilling/innhold??). Mange har derfor valgt påbygg og videre studier etter dette fagbrevet. Dette gir, på den andre siden, en samlet god utdanning for den enkelte og bør kanskje opprettholdes også av den grunn?

- Kan noen tiltak rettes mot ungdomstrinnet, for å få flere til å velge yrkesfaglige utdanninger?

Målet er ikke nødvendigvis å få flere til å velge yrkesfag, men å få kandidatene til å ta utdanningsvalg tilpasset evner og interesser. Mer praktisk rettede fag inn i grunnskolen kan bidra til riktige valg. Elevens motivasjon, egenskaper og interesser, og ikke karakterer, bør være avgjørende ved rådgivning i skolen.

- Bør det innføres flere TAF/YSK-tilbud, og bør de være søkbare i den nasjonale tilbudsstrukturen?

Se svar over om hovedmodellen.

- Når det er innført en rett til påbygging etter fagbrev, er det behov for retten til påbygging etter Vg2? Hva vil bli konsekvensen av å fjerne retten til påbygging etter Vg2?

Det kan oppleves som mer risikofylt å velge yrkesfag om denne muligheten fjernes. Frafallet kan dermed bli større.

- Mange velger påbygging før de har fått fag-/svennebrev eller yrkeskompetanse. Veien fra studiekompetanse til fagbrev er tyngre, blant annet på grunn av dagens regler for rett til opplæring. Bør det innføres rett til å søke læreplass etter påbyggingsåret?

Nei, men andre tiltak bør vurderes for å sørge for åpne dører inn mot fagbrevet.

- Ved en eventuell utvidelse av retten i tid, bør det finnes et tilbud for dem som har valgt studieforberedende, men som i løpet av opplæringen ønsker overgang til yrkesfag? I dag finnes det få muligheter for dette. Kan vi innføre rett til yrkesfaglig påbygging etter Vg1, Vg2 og Vg3 på de studieforberedende utdanningsprogrammene?

Ja.

- Flere elever har fortalt utvalget at de er blitt rådet til å velge studieforberedende, enten fordi de er usikre på utdanningsvei, eller fordi de har et høyt karaktersnitt. De har senere innsett at de heller burde valgt et yrkesfag. Hvordan kan opplæringssystemet bidra til at flere elever får prøve ut yrkesfag når de er i videregående opplæring? Kan en mulighet være at elevene på de studieforberedende utdanningsprogrammene kan velge programfag fra yrkesfaglige utdanningsprogrammer på Vg1?

For ungdommene kan det være en fordel å ha flere veier for videre utdanning og kompetanseheving innenfor yrkesfagene. Det kan også være et sterkt rekrutteringskort overfor 10. klassingene å kunne forsikre om at ingen veier er låst selv om de velger våre yrkesfag. Da har vi alle muligheter til å "overbevise" om fordelene med fagbrev når ungdommene er i skole / praksis. Skulle det være feil, er det til alles beste at ungdommene har mulighet til å skifte retning. Uansett vil flere potensielle talenter bli "fanget" opp ved at de ser et potensiell karrierevei via vårt programområde.

Det er høyt frafall på høyere utdanning, så studiekompetanse som det er definert i dag bør kanskje ikke være eneste kriterie for inntak til høyere utdanning. Motivasjon er også en viktig faktor. Kandidater med yrkesfaglig bakgrunn bør ha flere veier videre i utdanningsystemet, enn kun gjennom påbygg til generell studiekompetanse. Det er attraktivt både for bransjen og for den enkelte.

Tema 2 - Spørsmål 1 Er dagens fellesfag de riktige, og er de godt nok innrettet mot framtidig yrkesutøvelse?

Det er viktig at elevene opplever fagene som relevante. Samtidig er det viktig at dannelsesperspektivet også blir ivaretatt for yrkesfagelevne.

Vennlig hilsen

Anne Røvik Hegdahl

Martin Raaen Eidissen

Leder

Nestleder

Dokumentet er elektronisk godkjent